

Tamás Béláné

Aktivitás és foglalkoztatás az otthonközeli ellátási formákban

A követelménymodul megnevezése:

Személyes gondoskodási feladatok az alap- és szakosított ellátások területén

A követelménymodul száma: 1853-06 A tartalomlelem azonosító száma és célcsoportja: SzT-020-50

A MUNKA, A FOGLALKOZTATÁS TÖRTÉNELMI ÁTTEKINTÉSE, AZ AKTIVITÁS FONTOSSÁGA

"Csak a munka fejt ki, csak az tartja fel a testnek és léleknek erejét; csak munka tesz hasznossá magunk és polgártársainkra nézve"

Deák Ferenc

ESETFELVETÉS – MUNKAHELYZET

Egy kis falu szélén él Terike néni két cicájával és 8 tyúkocskájával. Hozzá tartozója nincs. Szomszédjaival nagyon jól megértik egymást, segítenek a 82 éves néninek. Sajnos sok időt együtt tölteni nem tudnak, napközben a szomszédok dolgoznak.

Terike néni a falu közepén lévő boltba elmenni nem tud, otthonában is járókerettel közlekedik. A mozgáskorlátozottsága miatt sok házimunkához igényel segítséget. Nagyon magányosnak érzi magát, órákon keresztül csak ül otthonában egyedül. Nagyon várja is, nem is a különböző ünnepeket, húsvétot, névnapokat, a karácsonyt. Várja, mert ilyenkor a kedves szomszédoknak Ő készíti el a csigatésztát az ünnepi ebédhez, és mégsem várja, mert magát az ünnepet magányosan tölti.

Terike néni házi gondozásban részesül, ülve sok mindent el tud végezni.

SZAKMAI INFORMÁCIÓTARTALOM

Mit nevezünk munkának?

A neves angol szociológus, R. Pahl a nyolcvanas évek elején egy azóta is sokat idézett könyvet adott közre (Pahl [1984]). A könyv a munka fogalmának elbizonytalanodott értelmezésével kezdődik. Lehet, hogy túl sok mindent akarunk egyetlen szóval kifejezni, az önkéntes munkától a mosogatáson át az agysebész tevékenységéig számtalan féle aktivitást nevezünk meg azonos szóval. Bármi legyen is az oka – írja –, de amikor a társadalom ennyire tétovázva utal valamire, ami nyilvánvalóan alapvető az emberi létezéshez, akkor valószínűleg maga változik sarkalatosan.

Bár Pahl elsődlegesen a háztartás és a háztartáson kívül végzett kereső munkák összekapcsolódásának–szétválásának változó folyamatait elemzi, két következtetése sokkal szélesebben, a munka egész világára érvényes.

Az egyik: hogy a megélhetést szolgáló munka. szoros kölcsönhatásban az állandóan változó társadalmi–gazdasági viszonyokkal. mindig is változott. A másik: hogy a változások visszafordíthatatlanok. Ezért a munkával kapcsolatos elemzések – még ha statikus, éppen érvényes adatokat mutatnak is be – csak a szüntelen változások folyamatában értelmezhetők.¹

A MUNKA RÖVID TÖRTÉNETE

Legrégebbi adataink az **Egyiptomból** vannak, a görögök jóvoltából, akik Egyiptomba utaztak ha ismereteiket bővíteni akarták. Az egyiptomiak az istenek nevében zsarolták a népet, teljhatalmat gyakoroltak rajtuk, megakadályozva a szabadság, illetve a szabad munka fejlődését. Kasztrendszer volt náluk, ami azt jelentette, hogy a papok, harcosok és a király birtokolták az összes földet, míg a földművelők majdnem rabszolgákként dolgoztak, az iparosok és pásztorok pedig a legnagyobb szegénységben és nyomorban éltek.

Az egyiptomiak nagyban előmozdították a műveltséget, főleg a mértanban, különösen a föld mérésénél, csillagászatban, gyógyászatban ismerjük felfedezéseiket, továbbá szövet-, üveg- és bőrkészítésük, aranyműveseik voltak híresek. Az aranygyűrűket pénz gyanánt használták.

„Csupán a munka által nyerünk meg mindent az istenektől.” Mondta 24 századdal ezelőtt Epicharmós, a görög költő és vígjátékíró. Ez lett a **görög nemzet** jelszava. Az egész világtörténelemben a görögök fejlesztették leginkább a közművelődést. "Szabaddá és felvilágosodottá pedig a munka tesz, ott is érte el virágzásának legfényesebb korszakát." Az ország nagysága a munkaszeretet és tevékenység következménye volt. A tudományokat is a görögök alkották meg. Ők csoportosították össze az addigi találmányokat, rendszeres osztályozást és tanításmódokat alkalmaztak. Óriási haladást értek el a mennyiségtanban, a mértanban, és a csillagászatban. Ők kezdték meg a "füvésztant" és orvosi tudományokat. (Hippocrates, Archimedes, Aristoteles, Ptolomeos megannyi halhatatlan név). A munkát tisztelték, s a polgárok kötelességévé tették, a durvább munkákat azonban rabszolgákkal végeztették.

A **római nemzet** főképp hódító nemzet volt. "Minden római polgárnak joga volt katonáskodni, a római nemzet ezt a köztársaság fénykorában jognak tartotta, nem pedig kötelességnek." Egy nép se mutatott annyi tiszteletet a törvények iránt, mint a rómaiak, alkotmánya az önigazgatás remekműve. Minden munkát rabszolgákkal végeztettek és e miatt a munkát magát lealázónak tartották. Még Cicero is, aki gyönyörűen írt az erkölcsi kötelességekről, azt állítja „hogy mindennemű mesterség és ipar aljas és megvetendő, mert semmi nemes nem létezhetik egy boltban vagy egy műhelyben.” "Róma legyőzte a világot, s maga éhen veszett, mert csakis a munka éltet, s a munkát megvetette."

---

¹ Laky Teréz: Változó fogalmak a munka változó világában (Internet)

A rómaiaknál *kétféle rabszolga* volt: azok, akik uruk házában, az urukért dolgoztak, mint szakácsok, sütők, kovácsok, szobrászok, aranyművesek, vargák, kőművesek építészek, másolók. Mások pedig a közönség számára dolgoztak, kocsmárosok, marhakereskedők, házalók, vendéglősök, bányászok voltak. A rómaiak remek hídjaikkal, vízvezetékeikkel, útjaikkal, a közhasznú építkezésekkel alkottak maradandót. A római nyelv a tudományos világ általános nyelve lett. A római jog pedig alapul szolgál még most is a jelenkori népek összes törvényhozásának.

A **keresztyén vallás** a munka történetére is nagy befolyást gyakorolt. A rabszolgaság intézményét nem támadta meg, sőt elfogadott ténynek tekintette. (Pál apostol Timotheuszhoz intézett első levelében: „Az iga alatt való rabszolgák az ő Uraikhoz minden tisztességgel legyenek, hogy az Istennek neve és a tudomány ne káromoltassék.”) Az erkölcsök azonban szelídültek, s így az új hit megjelenése üdvös volt a munka történetében.

Alexander Severus császár (222-ben), volt a legelső, ki a szabad kereskedelmet és ipart előmozdította. Kiváltságokat engedélyezett a munkásoknak, a kocsmárosokat, vargákat, zöldségárusokat és más boltosokat testületek szerint csoportosította. Az ilyen egyesületek, sok tekintetben megvédték a munkásokat, másfelől viszont a mesterségeikhez láncolták őket, sorsuk nem sokat különbözött a régi rabszolgáétól. Az államnak voltak fegyvergyárai, bányái, sóaknái, pénzverdái, szőnyeg- és kelmegyárai. Ezekben a műhelyekben háromféle munkás dolgozott, a rabszolgák, a felszabadultak és a szabad emberek, akiket a nyomor kényszerített arra, hogy önként beálljanak dolgozni. A magán kereskedők sem voltak szabadabbak, a sütő, a mészáros, élete végéig volt boltjához kötve, sőt még halála után is fiának vagy vejének kellett utána következnie.

A **IX. században** már csakis földesurakat találunk, akik birtokaikon éltek rabszolgákkal és jobbágyaikkal körülvéve. A rabszolgákat mindinkább a jobbágyok váltják fel. A jobbágy csak bizonyos mértékben volt urának a rabszolgája, hiszen saját családja lehetett. Azonban a szabad munka ritkább volt mint valaha. A föld a királyé, a harcosoké és az egyházé volt. Itt udvari műhelyekben készítették a szükséges árucikkeket. Kovácsok, aranyművesek, esztergályosok, ácsok, fegyverkészítők, madarászok, serfőzők, sütők, hálóvetők, szappanfőzők dolgoztak ezekben a műhelyekben. A finomabb munka, a len és kender szövése, a kelmék festése, ruhaszabás stb. a nők feladata volt.

A **X. és XI. század** a munka történetének talán legszomorúbb korszaka. A hűbéri rendszer majdnem egész Európát ellepte. A hűbérurak önálló kis zsarnokok voltak, elszigetelve éltek váraikban, és csak annyi ipart engedtek, amennyi szükségleteik kielégítésére elkerülhetetlen volt.

A **XI. század** vége felé szokásba jöttek a megváltások. A jobbágyok meghatározott összegek lefizetése után bizonyos megalázó feladatok alól felszabadultak. A felszabadult jobbágy élhetett a polgári jogokkal, szabadon házasodhatott, örökölhetett, eladhatott, vehetett stb. Ekkor kezdtek kialakulni a városokban a munkás testületek. Ezeknek a társulatok meghatározott törvények szerint szervezkedtek, tisztviselőket neveztek ki, s miután alapszabályaikat a főurak elismerték, a hűbéri rendszer intézményei között foglalhattak helyet. Így keletkeztek a céhek.

A **XII. században** végre újra megjelenik a szabad munka, s bármilyen kezdetleges volt, már ekkor is rendkívül nagy horderejű tényező lett a művelődés történetében, mert ennek köszönhető a középosztály azt, hogy keletkezett, és megerősödött.

A **XIII. században** a céhek csupán kiváltságaik épen tartásával törődtek, egymással is háborúskodtak, a nagyobbak elnyomták a gyengébbeket. Az iparágak közül egyedül azok emelkednek, melyek az egyház igényeit elégítik ki. Az építészet, templomi falfestés, üveg-festés, bibliamásolás, aranyműves munka.

A **XIV. század** a nagy ellentétek százada. A legnagyobb nyomort és a legragyogóbb fényűzést lehetett egymás mellett látni. Ekkor keletkeztek a mesterlegények társulatai.

A **XV. században** a mesterlegények városról városra jártak, tapasztalás szerzés céljából, ez némiképp ellensúlyozta a céhek merev, változtathatatlan szabályait. Ennek a századnak a másik nagy eredménye, hogy ismét fejlődni kezdett a műveltség. Az írók, (Dante, Petrarca, Boccaccio), a festők (Giotto, Oreagna) és nem utolsó sorban Guttenberg a "mozgatható betűivel" jelentek meg. A harmadik nagy horderejű eseménye a XV. századnak: Amerika felfedezése. Nem csak egy új világrész lett felfedezve, de az emberi tevékenységnek, a munkának rendkívül nagy lendület adatott, a kereskedelem az egész világra kiterjedő beindulása.

Az **XVI. században** az ipar és művészet összefonódott. Ebben a században a feltalálások egymást követték. Spanyolországban Cervantes és Angliában Shakespeare tűnt fel költészetével, de Rafael, Leonardo da Vinci, Tizian, Michelangelo is megjelent művészetével. Ebben a korban találták fel az edények zománcozását. A tudományok terén, az orvostan fejlődött a legjobban. Kopernikusz felfedezése is e korban született. Ekkor indították be a legelső népiskolát és a postarendszert. A selyem, az arany és ezüst kelmék készítése is tökéletesedett. A velencei tükrök és üvegek Európa szerte híresek voltak. Kitűnt a XVI. század a bútorok, ékszerek, szőnyegek készítésében.

A **XVII. században** éppen olyan volt a munkás testületek szervezete, mint az előző században. Nem csak a tengeri kereskedelem, de a szárazföldi is mindinkább elterjedt. Ez a század a rézmetszés fénykora volt.

A **XVIII. század** az eszmék százada, megalkották a vegytant feltalálták a gőzgépet, a léghajót, és a villany erejét is használni kezdték.

Az emberiség történetében a fejlődés, ha visszalépésekkel is, de halad előre. E haladás legnagyobb tényezője mindig is a munka volt. A kutatások, a tanulás, a munka segítheti elő egy nemzet haladását. Ha egy nemzet nagy akar lenni, vagy csupán fenn akar maradni, akkor a munkát tisztelni, szeretni kell, ahogyan azt a **XIX. század** megköveteli.² (Rövidítettem.)

---

² Forrás: De Gerando Antonina: A munka történetének rövid vázlata Légrády Testvérek Budapest, 1880.

A NŐI MUNKA RÖVID TÖRTÉNETE

A női munka története valahol a barlangrajzok idejében kezdődhetett. Ez elment vadászni, ez meglőtte, ez hazavitte. Az asszony pedig (aki úgyis otthon maradt az egyik utódot szoptatni, a másikat megtanítani a barlangtakarítás rejtelseire), megsütötte. Ez a helyzet aztán konzerválódott is párezer évre. A teremtés koronái magukhoz ragadták a barlangtól, kunyhótól, palotától távolabb eső tennivalókat, miközben a női nem helyét kijelölték a ház közvetlen közelében. Ha történelmi távlatokban kívánjuk vizsgálni a nők munkához való jogát, megállapítható, hogy dolgozni éppenséggel nemhogy joguk, de kötelességük volt a kezdetek kezdetétől. Miközben ugyanis a férfiak – társadalmi helyzetüktől függően – valamilyen konkrét szakmában tevékenykedtek (legyen szó itt akár a szövőmesterek céhéről, akár a keresztes háborúk dicső lovagjairól), addig a nők általában közelebbről meg nem nevezett feladatokat láttak el "a háztartásban".³

A **tizenyolcadik és tizenkilencedik** században sem panaszkodhattak a nők a munka hiányára, de szinte csak fizikai munkát végeztek a mezőgazdaságban, a gyárakban, általában feleannyi fizetésért, mint a férfiak. Az **1880-as évektől** kezdve ugyanis a női munka nem csupán egyes iparágakban (pl. nyomdaipar), hanem a gyáripar több területén is rohamosan tért hódított. A Nőképző Egylet, ha lassan haladt is, de egyre sikeresebben küzdött a nők tanulási, és így hivatalviselési jogaiért. Az egylet gimnáziumában 1896-tól az egyetemi előkészítés érdekében rendszeres latin nyelvű tanítás folyt. A lányok középfokú oktatását az **1916-ban** kiadott miniszteri rendelet szabályozta, mely azért is jelentős, mert sok olyan pályát nyitott meg a nők előtt, amelyek korábban zárva voltak. E szabályzat szerint ugyanis a leánygimnáziumok érettségi bizonyítványával a nőhallgatók továbbtanulhattak már a tudományegyetemek adott fakultásain, a polgári iskolai tanárképző intézetben, a rajztanárképző főiskolán, a kereskedelmi, színművészeti akadémiákon.

A **huszadik század közepére** egyértelművé vált, hogy a nők egyenrangú partnerei a férfiaknak a munka terén, legyen szó szellemi képességekről, szervezőképességről, kreativitásról, vagy akár versenyszellemről és kitartásról. Mind többször nyílt alkalmuk bizonyítani a nőknek képességeiket a hivatalokban éppúgy, mint a tudományos életben, beosztotti státuszban csakúgy, mint vezetőként.

A **huszonegyedik században** az esélyegyenlőség, az azonos jogok kérdése már nem a művelődéshez, hivatalviseléshez kapcsolódik. Elméleti, jogi akadályai már nincsenek annak, hogy nők is megszerezzék a szükséges ismereteket, illetve hogy a megfelelő szaktudással el is helyezkedhessenek.⁴

---

³ Fekete Bernadett: A női munka története (Internet www.cons.hu)

⁴ Fekete Bernadett: A női munka története (Internet)

AZ OTTHONKÖZELI FOGLALKOZTATÁS FEJLŐDÉSÉNEK RÖVID TÖRTÉNETE

A "szociális munka" a női munkához hasonlóan már az őskorban elkezdődött, ahol kölcsönösen támogatták, segítették egymást az emberek. A korai osztálytársadalmakban az idős embereket tiszteletben tartották, ám a fogyatékosok helyzete nagyon nehéz volt. Csak azok élvezhettek védelmet és biztonságot, akik a kolostorokba vagy a kolostorok mellett létesített menedékházakba kerültek be. A kereszténység elterjedésével az idősekről való gondoskodás gyermeki kötelesség lett. A kapitalizmusban a vagyonnal rendelkező idős emberek sorsa vagyonuktól függött, a várható örökség fejében a család gondozta idős hozzátartozóját.

Az egyház mindig is kötelességének tartotta a szegényekről, elesettekről, idősekről, betegekről való gondoskodást. Az egyházi **ispotályházak** a magatehetetlen öregek, betegek, csavargók, koldusok számára nyújtottak segítséget. Eleinte az ispotályokban az ápolást, a szükséges teendőket **maguk a betegek végezték**, a XVII. században azonban már találkozunk a **gondozómester** fogalmával. A **XIX. század** elején rendszeressé vált néhány személy alkalmazása az ispotályokban, akik a takarítás mellett ápolást is végeztek.

A munka tehát az emberiség kialakulásával egyidős, ez a tevékenység segítette fennmaradását. A munkavégzés az ember életének részévé vált, nem csak szükségletei kielégítése érdekében dolgozott, hanem kedvtelésből, szórakozásból, munkáival mások örömeire is dolgozott. (festők, írók, költők, szobrászok, aranyművesek, stb.).

A szociális intézményrendszerben is nagy jelentősége van a munkának, a foglalkoztatásnak. A munka az ember életében központi helyet foglal el, a hasznosság érzését adja. A tétlenség nyugtalanná, türelmetlenné teszi az embereket, mely nem csak a kedélyükre, közérzetükre, de egészségi állapotukra is károsan hat.

„A foglalkoztatás mindaz a célszerű és hasznos, rendszeres fizikai, szellemi szórakoztató tevékenység, amely által életük tartalommal tölthető meg, melynek segítségével – képességeik, hajlamaik felhasználásával – fenntartható és feléleszthető bennük az önbecsülés, a hasznosság és az emberek társadalmába való tartozás érzése. Segítségével megtalálhatja továbbra is bárki a helyét és szerepét, megtarthatja testi-szellemi aktivitását és része lehet a cselekvő ember életében olyan fontos sikerélményben.” (Aranyosi Andrásné: tevékenység, szép öregség).

ÁLTALÁNOS TUDNIVALÓK A FOGLALKOZTATÁSRÓL

Az egészséges élet alapja a rendszeres tevékenység, amely az embert a hasznosság tudatával tölti el, ezáltal fokozza az önbecsülést, segíti a szervezet normális működését és lassítja az öregedés folyamatát is. (Sáhó Erzsébet)

Minden tevékenység célja egyfajta ésszerű eredmény elérése. Tudnunk kell tehát, hogy mit csinálunk, és mit érünk el termékünkkel.

Nagyon fontos azonban, hogy a munka, a foglalkozás, a foglalkoztatás feleljen meg az életkorának, a foglalkoztatott személyiségének, testi-lelki és egészségi állapotának. Főleg az idősek és a fogyatékosok tekintetében ne legyen megerőltető.

Az idős emberektől sokszor lehet hallani, hogy amíg dolgozni tudok, addig nincs semmi baj, s általában a dolgozni tudás alatt a fizikai munkát értik. A kor előrehaladtával, vagy betegség következtében az emberek fizikai ereje csökken, vagy teljesen elvész. Ez segíti elő azt a gondolatot, hogy minek is élek, ha már nem tudok semmit csinálni, a feleslegessé válás érzése folyamatosan fokozódik. Ez pedig segíti a kóros öregség és betegségtudat kialakulását. A tétlenség nem csak a körérzetre hat károsan, hanem az egészségre is. A tétlenül „ücsörgő” ember türelmetlenné válik, szellemi és testi ereje rohamosan csökken. Ennek elkerülésére egyetlen lehetséges segítség van, a foglalkoztatás.

1. A foglalkoztatás **tervezésével, szervezésével** többfajta célt érünk el:

- hasznos időtöltést biztosítunk az ellátást igénybe vevő számára,
- felesleges energiát lekötjük,
- gondolatait problémáiról eltereljük,
- szórakoztatást biztosítunk számára,
- új ismeretek szerzését tesszük lehetővé, és még sokáig lehetne sorolni.

A foglalkoztatás tervezése és szervezése soha ne történjen az ellátott nélkül. A foglalkozást, foglalkoztatást vezető ismertesse javaslatait, mondja el az egyes foglalkoztatási forma előnyeit, hátrányait, de közösen döntsenek a megvalósításról.

2. A foglalkoztatás **eredménye** lehet:

- az aktivitás kiélése,
- a derűs kedély, jó hangulat,
- tanultabb, műveltebb gondolkodásmód,
- megfelelő magatartás, viselkedés,
- a testi - szellemi frissesség megtartása,
- a mindennapok változatossága, stb.

A foglalkoztatás célját minden esetben ismertessük, hogy az eredmény elérhetőségét figyelemmel kísérhessék az ellátottak.

3. A foglalkoztatás **haszna** lehet:

- a testi - lelki állapot karbantartása,
- ismeretek szerzése,
- a figyelem, a megfigyelőképesség, az emlékezés ébrentartása,
- koncentráció képesség elősegítése, stb.

A foglalkoztatás hasznosságának célját előre meg lehet beszélni az ellátottakkal. Legyenek tisztában azzal, miért is történik a foglalkozás, foglalkoztatás.

4. A foglalkoztatás elvei:

A foglalkoztatásnál nagyon fontos a

célszerűség, – feltétlenül legyen a tevékenységnek meghatározott célja, a céltalan, semmire sem jó tevékenység a semmittevésnél is rosszabb hatással van az emberekre.

önkéntesség, – a foglalkoztatás az idősök körében soha nem lehet kötelező. Meggyőzéssel, kedvességgel, hasznosságának hangsúlyozásával kell rávinnünk az idős embert, hogy akarjon a tevékenységben részt venni.

folyamatosság, – a tevékenység valamilyen formáját a nap meghatározott időszakában folyamatosan kell biztosítani, de ez semmiképpen nem jelenthet egyhangúságot, nem jelentheti a pihenés nélküli munkát.

rendszeresség, – a rendszeresen, következetesen megtartott foglalkoztatásokat megszokják, igénylik és várják az emberek. A tervszerűtlen, szervezetlen foglalkoztatás előbb-utóbb hitelét veszíti, ismételt szervezése falakba ütközhet.

mértéktartó, – az egyén fizikai, egészségi állapotát minden foglalkoztatási formában szem előtt kell tartani. Csak annyit „dolgozzon” az ellátott, amennyit a szervezete tűr, ami jóleső érzéssel tölti el. Ez még akkor is igaz, ha maga az ellátott akar erején felül tevékenykedni.

változatosság, – ez azt jelenti, hogy időnként más-más foglalkoztatási formát alkalmazzunk, más-más tevékenységet kínálunk fel az ellátottnak. Ha ugyanazt a tevékenységet sokáig végzi, unalmassá válik, hosszú távon fásultságot, fáradtságot okoz. De jelenti azt is, hogy a foglalkoztatások formáit cserélgetve szervezzük meg és bonyolítjuk le a foglalkoztatást.

értékelés, elismerés, – soha ne maradjon el, ez erőt ad a további feladatok végzéséhez, önbecsülést növel, ösztönző hatású, hiszen a munka legértékesebb jutalma a sikerélmény. A jó munkát mindig el kell ismerni, legyen az a legparányibb tevékenység is.

5. A foglalkoztatás formái

Fizikai foglalkoztatás:

A fizikai foglalkoztatáshoz soroljuk azokat a tevékenységeket, melyek elvégzéséhez az ellátottak testi ereje, tevékenysége szükséges. Legyen az a legapróbb tevékenységi forma, ha igénybe veszi az ellátott fizikai képességét, fizikai foglalkoztatásról beszélünk.

Ilyenek:

- az önellátással kapcsolatos tevékenységek, pl. az öltözködés, ágyazás, tisztálkodás, stb.
- a szűkebb környezettel kapcsolatos tevékenységek, pl. lakáson belüli kisebb takarítás, portörítés, kisebb bevásárlások, egyszerűbb ételek elkészítése, unokák ellátása, stb.
- a bér munka – az alapszolgáltatás esetében nem alkalmazzuk, inkább intézményi keretek közötti tevékenység, pl. intézményen belüli foglalkoztatás, pár órás elfoglaltság jövedelem kiegészítésként, stb.
- a kedvtelésből végzett tevékenység, pl. hímzés, kötés, fafaragás, kertészkedés, stb.
- a nem munka jellegű foglalkoztatás, pl. gyógytorna, séta, reggeli torna, stb.

Mindig csak annyi fizikai foglalkozást végezzen az ellátott, amely örömmel tölti el, nem haladja meg képességeit, nem érzi megerőltetőnek a feladat ellátását.

Szellemi, kulturális foglalkoztatás:

A szellemi, kulturális foglalkoztatás legfőbb célja a szellemi frissesség megőrzése, az elszigetelődés megakadályozása, a külvilággal való kapcsolat fenntartása, a műveltségi szint emelése és az ismeretszerzés.

Ilyenek:

- szavalás,
- felolvasás,
- egy-egy műsor megszervezése, stb.
- a mozi-, színházlátogatás,
- a múzeumlátogatás
- a különböző kulturális eseményeken való részvétel, mely akár egyénileg, akár csoportosan történhet,
- az olvasás, (könyvek, folyóiratok, stb.)
- a rádióhallgatás,
- TV nézés.

Ne maradjon megbeszélés nélkül egyik sem, a foglalkoztatást vezető szervezzen olyan foglalkoztatást is, ahol az olvasott, hallott, látott irodalmi, képzőművészeti műveket, filmeket, közösen megbeszélhetik. Az élmények feldolgozásának fontossága az ellátottak körében pszichés szempontból is nélkülözhetetlen.

Szórakoztató foglalkoztatás:

Nem lehet szorosan elválasztani a fizikai és a szellemi, kulturális foglalkoztatástól, hiszen mindkét említett foglalkoztatásnak az egyén és a csoport számára is lehetnek szórakoztató formái is.

Ilyenek:

- a hímzés,
- kézimunkázás,
- fafaragás, stb., mely fizikai foglalkoztatás, ugyanakkor szórakoztató is az ellátott számára.

Ugyanilyenek:

- a vetélkedők,
- színjátszó csoport,
- ki, mit, tud,
- versmondó estek, stb., mely szellemi, egyben szórakoztató foglalkoztatás is.

A szórakoztató foglalkoztatás tulajdonképpen a hasznos időtöltés nem szervezett része, mint például a sakkozás, a kártyázás, a kedvtelésből végzett kézimunkázás, a kirándulás.

Mindhárom foglalkoztatási formának van **aktív és passzív** formája is. A fizikai foglalkoztatásra legjobb példa, a kertészkedés, melynek passzív formája, ha egy másik ellátott tanácsokat ad a gyomlálás könnyítésére, vagy a virághagymák elültetésére. A szellemi kulturális foglalkoztatásra jó példa a vetélkedő, melynek aktív szereplője maga a résztvevő, passzív szereplő pedig a néző. A szórakoztató foglalkoztatásnál már említés történt a kézimunkázásról, melyben aktív szereplő a hímzést végző, passzív szereplő a tevékenységet szemlélő személy.

Fizikai foglalkoztatásnál a belső és a ház körüli munkák népszerűek.

Ilyenek:

- konyhai munka,
- tálalás,
- terítés,
- vasalás,
- ruhajavítás,
- virágápolás,
- kertészkedés, stb.

Szintén a *fizikai foglalkoztatáshoz* tartozik

- a kézimunkázás,
- szőnyegkészítés,
- barkácsolás,
- játékkészítés,
- karácsonyfa és húsvéti díszek készítése,
- szabás-varrás, főleg farsang idején, stb.

A **szellemi, kulturális foglalkoztatásnál** a cél, a szellemi frissesség megőrzése, fejlesztése, az izoláció megakadályozása, és új ismeretek szerzése. Ennek egyik legjobb eszköze az olvasás, vagy felolvasás. Az intézményekben mindenhol található könyvtár, ahonnan kölcsönözni lehet, vagy napközben olvasgatni, illetve a folyóiratokat, napilapokat lapozgatják szívesen.

A TV műsorok, közösen nézett filmek, vagy a színházban látott előadás közös felelevenítése, megbeszélése is nagyszerű szellemi frissesség megőrző program. Az ünnepekre való készülődés, az elkészített díszek, a megtanult szerepek, versek, az óvodások, iskolások előadásainak megtekintése, saját maguk gyártotta ajándékok átadása pezsgővé teszi az intézményi életet, közösséggé formálja az a nappali intézmény életét, ahol az otthonközeli ellátást igénybe vevők is jelen lehetnek.

A népi hagyományok őrzése – régi népdalok, népmesék megörökítése, régi tárgyak, eszközök gyűjtése hasznos elfoglaltságot jelenthet. Egy-egy közös séta is **szórakoztató** foglalkoztatást jelent.

6. A foglalkoztatásnak vannak **elősegítő és gátló** tényezői is:

- legyen ki,
- legyen kit,
- legyen hol,
- legyen mivel foglalkoztatni.

Elősegítő tényező, ha a szociális segítő szívesen végzi közösen a különböző tevékenységet ellátottjával. Ebben az esetben van **aki**, van **akit** foglalkoztasson. A legyen **hol** kérdésre a válasz, hogy a foglalkoztatás bárhol végezhető, ágyban fekvő ellátott esetében éppúgy megoldható, mint az önmagát segítséggel ellátni tudó idős ember otthonában. A legyen **mivel** foglalkoztatni kérdés sem minden esetben pénz kérdése, hogy a szükséges eszközöket megvásároljuk. Egy kis kreativitással biztosan találunk olyan anyagokat, fonalat, vagy bármilyen alkalmas tárgyat, amivel a foglalkoztatás megoldható. Gátló tényező pedig mindennek az ellentéte. Az is lehet, hogy éppen az ellátott van olyan testi – lelki állapotban, hogy ha van is idő a foglalkoztatásra, az ellátottnak nincs „ereje” erre. A hol és a mivel még csak megoldható lenne, de ha nincs ki és nincs kit, akkor a foglalkoztatás elmarad.

A szociális gondozó, aki ismeri, elismeri a foglalkoztatás fontosságát, megtalálja a módját annak, hogy az akadályozó tényezőt, tényezőket kiküszöbölje.

Fontosnak tartom megjegyezni, hogy az idősellátásban – minden szinten – a foglalkoztatás helyett az **aktivitás** kerüljön előtérbe. A fizikai, szellemi–kulturális, szórakoztató programok elnevezéseket az idősök könnyebben fogadják el, szívesebben vesznek részt a szervezési és végrehajtási feladatokban is.

Összefoglalás A munka, a foglalkozás, a foglalkoztatás az ember életének részévé vált. A szabadidő hasznos eltöltésének igénye mindig központi helyet foglalt el, hosszú múltra vezethető vissza. Az otthoni, otthonközeli ellátás egyik nagyon fontos eleme a foglalkoztatás. A foglalkoztatás elveinek betartásával, a foglalkoztatás személyre szabott alkalmazásával az ellátottak napjai hasznossá tehetők, a betegség, az öregség, a haszontalanság, a kiszolgáltatottság, az izoláció érzése megszüntethető.

TANULÁSIRÁNYÍTÓ

Ez a tananyag a munka történetéről, az aktivitás fontosságáról, a foglalkoztatás otthoni, otthonközeli formáiról szól. Olvassa el újra az előző részeket, s írásban foglalja össze a foglalkoztatás jelentőségét.

A foglalkoztatás otthonközeli alkalmazásának tanulásakor olvassa el ismét az eseteleírást, majd próbálja megoldani az önellenőrző kérdéseket. A pontos válaszadás érdekében olvassa el többször a tananyagrészt.

A tananyag elsajátításához szükséges a szakmai szövegnek a megértése, a szakmai szövegnek írásban történő megfogalmazása. Képesse válik a személyre szóló napi- és heti rend kialakítására, a mindennapi tevékenységek elvégzésére, együttműködésre a foglalkozások kapcsán az elláttal. A tananyag alapján mérje fel az emberi szükségletek rendszerét, a foglalkoztatáshoz szükséges erőforrásokat. Döntésképesége, szervező, kapcsolatteremtő és kapcsolatfenntartó és motiváló készsége segíti a személyre szabott foglalkoztatási formák kialakítását, ezzel megakadályozni életvitelük rosszabbodását, egészségi, fizikai és mentális állapotuk romlását. Képes lesz a problémaelemzésre, probléma feltárára, helyzetfelismerésre, gyakorlatias feladatértelmezéssel, értékeléssel az eredményorientált foglalkoztatásra.

Egy – egy rész után feladatot talál, mely feladat megoldásával ellenőrizheti, hogy megfelelően sajátította el a leírt ismereteket.

Mutassa be, milyen foglalkoztatási formákat alkalmazhat az esetben szereplő ellátott aktivitásához!

A large rectangular box with a yellow border, containing ten horizontal lines for writing. The lines are evenly spaced and extend across the width of the box.

MUNKANYAG

ÖNELLENŐRZŐ FELADATOK

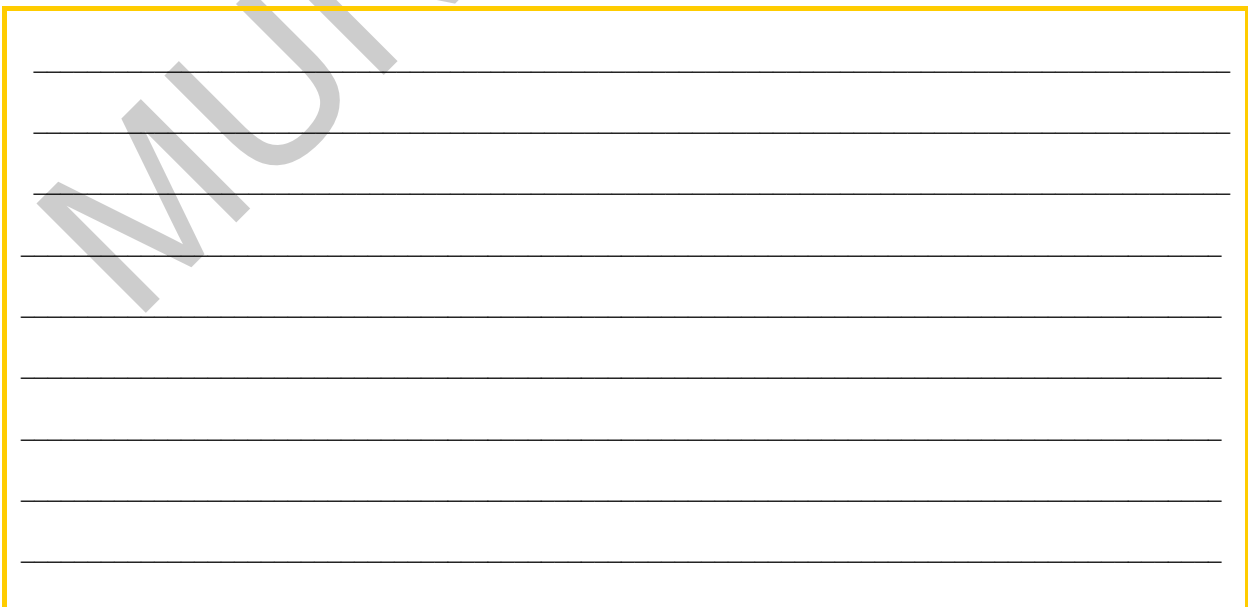
1. feladat

Röviden mutassa be a munka, a női munka kialakulásának történetét!

2. feladat

Ismertesse a foglalkoztatás elveit, eredményét az esetben leírtak figyelembe vételével!

3. feladat

Ismertesse a foglalkoztatás hasznosságát, formáit az esetben leírtak figyelembe vételével!

MUNKANYAG

---

4. feladat

Ismertesse a foglalkoztatás szervezésével kapcsolatos teendőket az esetben leírtak figyelembe vételével!

MUNKANYAG

---

5. feladat

A gyakorlati tapasztalatai alapján mutassa be a foglalkoztatási formákat az esetre vonatkoztatva!

MUNKANYAG

---

6. feladat

Milyen feladatokat végeznek/hetnek el az ellátottak a háztartásvezetés vonatkozásában, amennyiben házi segítségnyújtásban részesülnek?

MUNKANYAG

---

7. feladat

Miért szükséges a házi segítségnyújtásban a foglalkoztatás?

Blank lined area for writing the answer to the 7th task.

8. feladat

Milyen haszna lehet az esetben szereplő ellátott foglalkoztatásának? A foglalkoztatás minden formáját mutassa be!

Blank lined area for writing the answer to the 8th task.

MEGOLDÁSOK

1. feladat

Legrégebbi adataink az **Egyiptomból** vannak. Előmozdították a műveltséget, a mértant, a föld mérését, csillagászatot, gyógyászatot, továbbá szövet-, üveg- és bőrkészítésük, aranyműveseik voltak híresek. Az aranygyűrűket pénz gyanánt használták.

A világtörténelemben a **görögök** fejlesztették leginkább a közművelődést. A tudományokat is a görögök alkották meg. Haladást értek el a mennyiségtanban, a mértanban, és a csillagászatban.

A **római nemzet** főképp hódító nemzet volt. Egy nép se mutatott annyi tiszteletet a törvények iránt, mint a rómaiak, alkotmánya az öngazgatás remekműve.

A **keresztyén vallás** a munka történetére nagy befolyást gyakorolt.

A **IX. században** az udvari műhelyekben készítették a szükséges árucikkeket. Kovácsok, aranyművesek, esztergályosok, ácsok, fegyverkészítők, madarászok, serfőzők, sütők, hálövetők, szappanfőzők dolgoztak ezekben a műhelyekben. A finomabb munka, a len és kender szövése, a kelmék festése, ruhaszabás stb. a nők feladata volt.

A **X. és XI. században** a hűbérurak csak annyi ipart engedtek, amennyi szükségleteik kielégítésére elkerülhetetlen volt.

A **XI. században** keletkeztek a céhek.

A **XII. században** újra megjelenik a szabad munka, mely nagy horderejű tényező lett a művelődés történetében, mert ennek köszönhető a középosztály azt, hogy keletkezett, és megerősödött.

A **XIII. században** a céhek csupán kiváltságaik épen tartásával törődtek. Egyedül azok az iparágak fejlődtek, melyek az egyház igényeit elégítik ki. Az építészet, templomi falfestés, üveg-festés, bibliamásolás, aranyműves munka.

A **XIV. században** a legnagyobb nyomort és a legragyogóbb fényűzést lehetett egymás mellett látni. Ekkor keletkeztek a mesterlegények társulatai.

A **XV. században** a mesterlegények városról városra jártak, tapasztalás szerzés céljából. Ennek a századnak a másik nagy eredménye, hogy ismét fejlődni kezdett a műveltség. A harmadik eseménye: Amerika felfedezése. A kereskedelem az egész világra kiterjedt.

2. feladat

A hallgató egyéni véleménye szükséges az esetben leírtak alapján a feladat megoldásához.

Kulcsszavak: célszerűség, önkéntesség, folyamatosság, rendszeresség, mértéktartó, változatosság, értékelés, elismerés. Derűs kedély, jó hangulat, mindennapok értelme, változatossága.

3. feladat

A hallgató egyéni véleménye szükséges az esetben leírtak alapján a feladat megoldásához.

Kulcsszavak: testi-lelki állapot karbantartása, új ismeretek szerzése, figyelem, megfigyelőképesség, emlékezés, koncentráció képesség.

4. feladat

A hallgató egyéni véleménye szükséges az esetben leírtak alapján a feladat megoldásához.

5. feladat

A hallgató gyakorlati tapasztalata szükséges az esetben leírtak alapján a feladat megoldásához.

6. feladat

A hallgató egyéni véleménye szükséges az esetben leírtak alapján a feladat megoldásához.

Kulcsszavak: terítés, viráglocsolás, törölgetés, ruhahajtogatás, bevásárlás összeírása.

7. feladat

A hallgató egyéni véleménye szükséges az esetben leírtak alapján a feladat megoldásához.

Kulcsszavak: hasznos időtöltés, jó hangulat, figyelem, emlékezés, koncentráció képesség megtartása, a feleslegessé válás, tétlenség, kóros öregség és betegségtudat gondolatainak elterelése.

8. feladat

A hallgató egyéni véleménye szükséges az esetben leírtak alapján a feladat megoldásához.

Kulcsszavak: testi-lelki állapot karbantartása, új ismeretek szerzése, figyelem, megfigyelőképesség, emlékezés, koncentráció képesség.

FOGLALKOZTATÁS AZ OTTHONKÖZELI ELLÁTÁSI FORMÁKBAN

ESETFELVETÉS – MUNKAHELYZET

Egy kisváros külterületén, kertés házban él Viola (68 éves) és Rudi nevű unokája (22 éves). Rudi szülei elváltak, édesapja külföldön él, édesanyja pedig három műszakban dolgozik, szívesen néz a "pohár fenekére". Fiával nem igen törődik, ezért is él Rudi nagymamájával. Viola cukorbeteg, mindkét lábán a térdét műtötték, járókerettel közlekedik otthonában. Rudi eleinte segítette nagymamáját, de egyre inkább a barátaival csavarog. Érettségi után munkát nem talált, szakképesítése nincs. Barátaival eleinte füvet szívtak, majd az erősebb drogok is előkerültek.

Rudi egy fiatalok által gyakran látogatott szórakozóhelyen találkozott a későbbi mentorával, aki "bulisegély"⁵ feladatának végzése miatt tartózkodott a fiatalok között.

A közösségi ellátás segítségével szakorvoshoz került Rudi, ezzel párhuzamosan rendszeresen részt vett a szolgáltatás szervezett programjain, segítő- és motivációs beszélgetéseken, relapszus prevención.⁶

Mentora segítségével, a munkaügyi központ által szervezett szociális gondozó és ápoló képzésre jelentkezett, ahová felvételt is nyert. Eleinte semmilyen probléma nem volt Ruidal. A bajok a terepgyakorlaton kezdődtek, ahol gyógyszerek közelébe jutott. A bizonyított gyógyszerlopások miatt a felnőttképző intézmény ki akarta zárni Rudit a képzésből, de mentora közbenjárására, valamint egy közeli kisvárosban lévő intézmény igazgatója segítségével sikeresen letöltötte szakmai gyakorlatát.

Sajnos a szakmai vizsgára Rudi már nem ment el, a vizsga előtti napokban édesapjához, külföldre távozott.

---

⁵ Bulisegély: Célja a biztonságos szórakozás és a biztonságos táncolás elősegítése. A szolgáltatás a szermentes, a szereket kipróbáló, alkalmi és rekreációs használó egyéneket és csoportokat célozzák. Ez az elérő és informáló szolgálat heti-kétheti rendszerességgel látogatja a szórakozóhelyeket. A fiatalok által gyakran látogatott szórakozóhelyeken biztonságosabb droghasználat, biztonságosabb szex, biztonságosabb tánc érdekében végzett prevenció.

⁶ Segítő beszélgetés: érzelmi akadályozottság feloldása non-direktív technikával. Motivációs beszélgetés: a célkitűzést akadályozó külső-belső tényezők feltárása, a megvalósítható cél kitűzése, elérése, belső kontroll kialakítása. Relapszus prevenció: függőség esetén a visszaesés megelőzése.

SZAKMAI INFORMÁCIÓTARTALOM

A gondolatok elterelésének, irányításának különösen nagy jelentősége van idős korban, amikor az ember könnyen belefeledkezik a problémáiba, erősen kötődik a múlthoz, érdeklődése beszűkül egészségi állapotára, betegségeire. A jól szervezett foglalkoztatás

A foglalkoztatás szervezése

A foglalkoztatási elvek csak akkor érvényesülnek, ha maga a felkínált foglalkoztatás jól szervezett formában, folyamatosan működik.

Éppen e cél érdekében napi, heti és havi foglalkoztatási tervet kell készíteni.

A foglalkoztatási terveket team munkában, az ellátást igénybe vevővel közösen kell elkészíteni. Jó, ha alternatív lehetőségeket kínál, hogy lehessen választani a lehetőségek közül, kinek-kinek kedve, fizikai és szellemi terheltségének megfelelően. Személyre szóló foglalkoztatási terv is készíthető, ha az igények ezt indokolják.

Elsőként a havi foglalkoztatási terv elkészítése a célszerű, hiszen egyeztetni lehet a piros betűs ünnepekkel, a név- és születésnapokkal. Ezzel – ha a foglalkoztatás és az ünnep időpontja egybe esik – elérhető, hogy betartsuk a rendszeresség fő alapelvét. A havi foglalkoztatási terv már könnyen lebontható heti, illetve napi rendszerességre.

FONTOS! A napi tervek konkrét időbeosztással készüljenek, s lehetőleg 2–3 nappal korábban ismerjék meg a foglalkoztatásban résztvevők.

FOGLALKOZTATÁS A NAPPALI ELLÁTÁSBAN

Étkeztetés

Célja: a legalább napi egyszeri meleg étel biztosítása azoknak a szociálisan rászorulóknak, akik önmaguk, illetve eltartottaik részére tartósan, vagy átmeneti jelleggel ezt biztosítani nem tudják. Különösen a koruk, egészségi állapotuk, fogyatékoságuk, pszichiátriai betegségük, szenvedélybetegségük vagy hajléktalanságuk miatti rászorulók számára.

Főbb feladatai:

- Az étel helyben fogyasztásának,
- Az étel házhoz szállításának és szállítása lehetőségének biztosítása.

Az étkeztetés közben *foglalkoztatási lehetőség* lehet:

Fizikai foglalkoztatás:

- terítés, tálalás,
- a tányérok, evőeszközök összeszedése,
- törölgetés,
- az étkezéshez szükséges eszközök helyre tévése, stb.

Szellemi, kulturális foglalkoztatás:

- előző napi történések megbeszélése,
- rádió és TV műsorok kiválasztása
- a napilap főbb híreinek megbeszélése, stb.

Szórakoztató foglalkoztatás:

- kézimunkázáshoz a szükséges eszközök előkészítése,
- az ellátott kedvenc verséről, elbeszéléséről, regényéről beszélgetés, stb.

Házi segítségnyújtás

Célja: A szolgáltatást igénybe vevő saját lakókörnyezetében biztosított, az önálló életvitel fenntartása érdekében szükséges ellátás.

Főbb feladatai:

A házi segítségnyújtást végző szociális gondozó és ápoló feladatai ellátása során segítséget nyújt az ellátást igénybe vevő fizikai, mentális, szociális szükséglete kielégítésében:

- saját környezetében,
- életkorának, élethelyzetének és egészségi állapotának megfelelően,
- meglévő képességeinek fenntartásával, felhasználásával, fejlesztésével biztosított legyen.

Jelzőrendszeres házi segítségnyújtás

Célja: a saját otthonukban élő, egészségi állapotuk és szociális helyzetük miatt házi segítségnyújtásban részesülő, a segélyhívó készülék megfelelő használatára képes időszerű vagy fogyatékos személyek, illetve pszichiátriai betegek részére az önálló életvitel fenntartása mellett felmerülő krízishelyzetek elhárítása.

Főbb feladatai:

- Az ellátott személy segélyhívása esetén az ügyeletes gondozó haladéktalan megjelenése, a segélyhívás okának kiderítése, a probléma érdekében szükséges intézkedések megtétele,
- Szükség esetén egészségügyi vagy szociális ellátás kezdeményezése.

A házi segítségnyújtás és a jelzőrendszeres házi segítségnyújtás keretében *foglalkoztatási tevékenység* lehet:

Fizikai foglalkoztatás:

- közreműködés a személyi és lakókörnyezeti higiéne megtartásában, (fürdés segítségével, tiszta ruha előkészítése, viráglocsolás, törölgetés, stb.)
- közreműködés a háztartási munkákban, (mosás előkészítése, vasaláskor hajtogatás, bevásárlás összeírása, esetleg sepregetés, portörölés)
- szabadidős foglalkoztatásban való részvétel (rövid séta, egyszerű testmozgás, virágültetés, kisállat etetése, stb.)

Szellemi, kulturális foglalkoztatás:

- napilapok, folyóiratok olvasása
- rádióhallgatás, TV nézés
- családi költségvetés készítése (a gondozónő a költségvetés készítésének főbb lépéseiről tájékoztatást ad),

Szórakoztató foglalkoztatás:

- kézimunkázáshoz a szükséges eszközök előkészítése,
- az ellátott kedvenc verséről, elbeszéléséről, regényéről beszélgetés, stb.
- keresztrejtvény fejtéséhez napilapok, folyóiratok beszerzése, stb.

Falugondnoki és tanyagondnoki szolgáltatás

Célja: az aprófalvak és a külterületi vagy egyéb belterületi, valamint a tanyasi lakott helyek intézményhiányából származó hátrányainak enyhítése. Ez a szolgáltatás biztosítja az alapvető szükségletek kielégítését segítő szolgáltatásokhoz, valamint egyes alapszolgáltatásokhoz való hozzájutást.

A szolgáltatás során alapfeladatnak minősül a közreműködés

- az étkeztetésben
- a házi segítségnyújtásban,
- a közösségi és szociális információk szolgáltatásában,
- az egészségügyi ellátáshoz való hozzájutás biztosítása, így
- a háziorvosi rendelésre, egyéb egészségügyi intézménybe szállítás,
- a gyógyszerkiváltás és a gyógyászati segédeszközökhöz való hozzájutás biztosítása.

A falugondnoki és tanyagondnoki szolgáltatás keretében, amennyiben a szolgáltatást igénybe vevő kéri a segítséget, ebben az esetben vagy étkeztetésben, vagy házi segítségnyújtásban részesülhet, ahol a foglalkoztatás leírása már megtörtént.

Közösségi ellátások

Célja: a pszichiátriai vagy a szenvedélybetegek lakókörnyezetben történő gondozása, továbbá gyógyulásuk, rehabilitációjuk elősegítése, valamint a szenvedélybetegek részére nyújtott alacsonyküszöbű ellátás.

Főbb feladatai:

- A lakókörnyezetben történő segítségnyújtás az önálló életvitel fenntartásában,
- A meglévő képességek megtartása, illetve fejlesztése,
- A háziorvossal, a kezelőorvossal való kapcsolattartás segítségével a szolgáltatást igénybe vevő állapotának folyamatos figyelemmel kísérése,
- A pszichoszociális rehabilitáció, a szociális és mentális gondozás,
- Az orvosi vagy egyéb terápiás kezelésen, szolgáltatásban, szűrővizsgálaton való részvétel ösztönzése, figyelemmel kísérése,
- Megkereső programok szervezése az ellátásra szoruló személyek elérése érdekében.

Foglalkoztatási lehetőségek a közösségi pszichiátriai ellátásban:

- problémaelemzés, problémamegoldás: a személyes célok meghatározásának segítése, a változtatásra motiváló tényezők feltárása, problémamegoldó beszélgetések,
- készségfejlesztés: életvitellel kapcsolatos tréningek szervezése, vagy közvetítése, az önellátásra való képesség javítása és fenntartása, tájékoztatás a betegséggel kapcsolatos tudnivalókról, az ahhoz való alkalmazkodás és kezelés teendőiről,
- pszicho-szociális rehabilitáció: a munkához való hozzájutás, a szabadidő szervezett eltöltésének segítése, szabadidős, önszorgító csoportok, támogató hálózatok szerveződésének segítése, tanácsadás, információnyújtás az egészségügyi, szociális, gyermekvédelmi ellátások és szolgáltatások, valamint a foglalkoztatási, oktatási, lakhatási lehetőségek igénybevétele érdekében.

Fentiekén kívül szervezett foglalkozások lehetnek:

- színjátszó csoport működtetése
- szalonnasütés, bográcsos délutánok
- kézműves tevékenységek
- kerékpártúra
- kirándulások
- múzeum, színház, várkertek, szabadidős centrumok látogatása
- saját munkából kiállítások szervezése, stb.

Foglalkoztatási lehetőségek a szenvedélybeteg közösségi ellátásban:

- problémaelemzés, problémamegoldás: a személyes célok meghatározásának segítése, a változtatásra motiváló tényezők feltárása, a szerhasználat, illetve függés járulékos ártalmainak, káros következményeinek csökkentése, azonnali tanácsadás és segítségnyújtás a szolgáltatást csak eseti jelleggel igénybe vevők részére,
- készségfejlesztés: életvitellel kapcsolatos tréningek szervezése, vagy közvetítése, az önellátásra való képesség javítása és fenntartása,

- pszicho–szociális rehabilitáció: a munkához való hozzájutás, a szabadidő szervezett eltöltésének segítése, szabadidős, önszervező csoportok, támogató hálózatok szerveződésének segítése, tanácsadás, információnyújtás az egészségügyi, szociális, gyermekvédelmi ellátások és szolgáltatások, valamint a foglalkoztatási, oktatási, lakhatási lehetőségek igénybeviteléről.

Fentiekén kívül szervezett foglalkozások lehetnek:

- színjátszó csoport működtetése
- szalonnasütés, bográcsos délutánok
- kézműves tevékenységek
- kerékpártúra, kirándulások
- múzeum, színház, várkertek, szabadidős centrumok látogatása
- saját munkából kiállítások szervezése, stb.

Támogató szolgáltatás

Célja: a fogyatékos személyek lakókörnyezetben történő ellátása, a közszolgáltatások elérésének segítése, életvitelük önállóságának megőrzése, valamint speciális segítségnyújtás biztosítása.

Főbb feladatai:

- Az alapvető szükségletek kielégítését segítő szolgáltatásokhoz való hozzájutás segítése
- Az egészségi állapotnak és a fogyatékoságnak megfelelő egészségügyi – szociális ellátásokhoz, fejlesztő tevékenységhez való hozzájutás segítése,
- Információnyújtás, ügyintézés, tanácsadás, a társadalmi beilleszkedést segítő szolgáltatásokhoz való hozzájutás biztosítása,
- Segítségnyújtás a fogyatékos emberek társadalmi integrációjának megvalósulásához, a családi, a közösségi, a kulturális, a szabadidős kapcsolatokban való egyenrangú részvételhez szükséges feltételek biztosítása,
- Fogyatékos személy munkavégzését, munkavállalását segítő szolgáltatások elérhetőségének, igénybevitelének elősegítése.
- a társadalmi életben való teljes jogú részvételhez,
- az önálló munkavégzéshez, tanulmányok folytatásához, szociális és egészségügyi szolgáltatások igénybeviteléhez, kulturális, művészeti, sport, szabadidős tevékenységek végzéséhez.

A fejlesztő foglalkoztatásnak az a célja, hogy minden részt vevő személy olyan foglalkoztatásban részesüljön, ahol a megmaradt képességeit a lehető legjobban tudja hasznosítani, valamint az, hogy a foglalkoztatás révén kialakuljon önálló munkavégző képessége.

A támogató szolgáltatást igénybe vevők *foglalkoztatási lehetőségei*

Vizuális figyelem fejlesztés:

- keresd a párját
- kakukktojás játékok
- melyik nem illik a sorba
- keresd az egyformákat!
- pontok összekötése
- betűtáblában megadott betűk, szavak keresés stb.

Auditív figyelem fejlesztés:

- zörejek, hangok, beszéd hallgatása
- taps, koppantás megbeszélte jelre
- ének
- forgalom zaja stb.

Érzékelés, észlelés, tájékozódás:

- azonosság, különbözőség észlelése
- kösd össze játék, jelöld az egyformát
- színezd az egyformát egyforma színűre
- ritmus követése, utánzása, folytatása
- légzőgyakorlat hangutánzással egybekötve
- ritmus visszatapsolása, kopogása
- hideg-meleg érzékeltetése
- különféle formák, tárgyak felismerése tapintás alapján
- mit rajzolok a hátadra, tenyeredbe

Mozgás:

- szabadmozgásos játékok: csúszás, kúszás, mászás, futás, ugrálás, lépcsőn járás stb.
- az egyensúlyozást fejlesztő játékok, gyakorlatok padon, kötelen, útvonalon, guggolás, fél lábon állás, ugrálás, szökdelés
- koordinált mozgások fejlesztése, ellentétes végtagmozgás, hintázás, lépcsőn járás váltott lábbal, akadályfutás, ugrókötelezés, hullahopp karika használata
- mozgássorok kitalálása, ütemezése
- irányváltások, tempóváltások a mozgásban
- önkiszolgálás
- kézzel végzett mozgások
- szabadon végezhető mozgások: pl. szappan forgatása, masni kötése,
- gyurmázás: gömbölyítés, nyújtás, lapítás, formázás
- színezés, formák, betűk, rajzok átírása, pontok összekötése
- festés ujjal, szivaccsal, ecsettel,
- kéztorna, ujj-játékok, zongorázás, gépelés, ujjbábozás
- Tépés, csipegetés, ollóhasználat, nyírás, gyöngyfűzés, ragasztás, célba-dobó játékok

Gondolkodás:

- keresd a kisképet a nagyképen
- mi hiányzik a képről
- melyek az egyformák: rajzok, tárgyak
- betűhiány szavakban, mondatban, betűpótlás
- fölösleges betű keresése szavakban
- betűtáblában értelmes szavak keresése, szóalkotó játék

Emlékezet:

- memória játékok
- mi változott
- tárgyak, nevek visszamondása
- mondókák, énekek
- mondatbővítő játék

Beszédkésztség:

- mondókák, énekek, versek tanulása
- képek megnevezése, értelmezése
- párkereső
- események, mese eljátszása

A fejlesztő foglalkozásokat lehet egyénileg vagy csoportosan tartani, de hat főnél semmiképpen sem legyen nagyobb a csoport. Mindez azért fontos, hogy a foglalkozás vezetője stabilan kézben tarthassa a programot. A foglalkozások hangulata legyen játékos, kreatív, s legfeljebb néha gyakorló jellegű. Sokat segít, ha körben helyezkedünk el.

Fontos a rendszeresség a foglalkozások időpontja és helye tekintetében. Jó, ha hetente többször is van foglalkozás, lehetőleg ugyanazon a napon, ugyanabban az órában.

Egy-egy foglalkozás 30–45 perces lehet, de ha az ellátottak hamarabb elfáradnak, nem szabad mereven ragaszkodni az időhöz.

Nagyon fontos a fejlesztő foglalkoztatások szervezése. A figyelem, az érzékelés, észlelés, tájékozódás, a mozgás, gondolkodás, emlékezet, beszédkésztség fejlesztése, a támogató szolgáltatásoknál is alkalmazható, természetesen az ellátottak egészségi állapota figyelembe vételével. A megfelelő gyakorlatok kiválasztásával elősegíthető a támogató szolgáltatást igénybe vevők foglalkoztatásának széles körű eredményorientáltsága.

Összefoglalás

Az otthoni, otthonközeli ellátásoknál folyó foglalkoztatás nagyon fontos része a komplex gondozásnak. A mindennapi élet tartalommal való megtöltése mellett az önbecsülés, a hasznosság érzés tudatát is erősíti. Az otthoni, otthonközeli ellátásoknál a foglalkoztatás a fizikai és szellemi frissesség megtartását egyaránt eredményezi. A fejlesztő foglalkozások, tréningek, a pszicho-szociális rehabilitáció, a társadalmi integráció segítése a közösségi ellátásoknál és támogató szolgáltatásoknál elengedhetetlen feladat.

TANULÁSIRÁNYÍTÓ

Ez a tananyag az aktivitás fontosságáról, a foglalkoztatás otthoni, otthonközeli formáiról, a foglalkoztatás fejlesztő- felkészítő, munkaterápiás, rehabilitációs, valamint szocioterápiás alapismeretekről szól. Olvassa el újra az előző részeket, s írásban foglalja össze a foglalkoztatás jelentőségét.

A foglalkoztatás otthonközeli alkalmazásának tanulásakor olvassa el ismét az esetleírást, majd próbálja megoldani az önellenőrző kérdéseket. A pontos válaszadás érdekében olvassa el többször a tananyagrészt.

A tananyag elsajátításához szükséges a szakmai szövegnek a megértése, a szakmai szövegnek írásban történő megfogalmazása. Képesé válik a személyre szóló napi- és heti rend kialakítására. A tananyag alapján mérje fel az emberi szükségletek rendszerét, a foglalkoztatáshoz szükséges erőforrásokat. Döntésképesége, szervező, kapcsolatteremő és kapcsolatfenntartó és motiváló készsége segíti a személyre szabott foglalkoztatási formák kialakítását, ezzel megakadályozni életvitelük rosszabbodását, egészségi, fizikai és mentális állapotuk romlását. Képes lesz a problémaelemzésre, probléma feltárára, helyzetfelismerésre, gyakorlatias feladatértelmezéssel, értékeléssel az eredményorientált foglalkoztatásra.

Egy - egy rész után feladatot talál, mely feladat megoldásával ellenőrizheti, hogy megfelelően sajátította el a leírt ismereteket.

Mutassa be, milyen foglalkoztatási formákat alkalmazhat az esetben szereplő ellátott aktivitásához!

A large rectangular box with a yellow border, containing ten horizontal lines for writing. The lines are evenly spaced and extend across the width of the box.

MUNKANYAG

ÖNELLENŐRZŐ FELADATOK

1. feladat

A gyakorlati tapasztalatai alapján mutassa be a foglalkoztatási formákat az esetre vonatkoztatva!

2. feladat

Miért fontos a képesség-fejlesztő foglalkoztatás? Mutassa be az esetben szereplő ellátott foglalkoztatása kapcsán!

3. feladat

Milyen rehabilitációs lehetőségek jelennek az esetben leírt foglalkoztatási formák teljesítése kapcsán?

MUNKAANYAG

---

4. feladat

Véleménye szerint szerepel-e az esetben képzési célú foglalkoztatás? Ha igen, melyek azok?

MUNKAANYAG

MEGOLDÁSOK

1. feladat

A hallgató egyéni véleménye szükséges az esetben leírtak alapján a feladat megoldásához.

Kulcsszavak: fizikai, szellemi, kulturális, szórakoztató foglalkoztatás aktív és passzív formája

2. feladat

A hallgató egyéni véleménye szükséges az esetben leírtak alapján a feladat megoldásához.

Kulcsmondát: A terápiás és képességfejlesztő foglalkozás célja a **megmaradt képességek fejlesztése, szinten tartása**. A terápiás foglalkozás szervezhető az intézmény környezetében, foglalkoztató helyiségben és az intézményen kívül is.

3. feladat

A hallgató egyéni véleménye szükséges az esetben leírtak alapján a feladat megoldásához.

Kulcsszavak: készségfejlesztés, képességfejlesztés

4. feladat

A hallgató egyéni véleménye szükséges az esetben leírtak alapján a feladat megoldásához.

IRODALOMJEGYZÉK

FELHASZNÁLT IRODALOM

De Gerando Antonina: A munka történetének rövid vázlata Légrády Testvérek Budapest, 1880.

Fekete Bernadett: A női munka története (Internet, 2010. július 29.)

Aranyosi Andrásné: Tevékenység, szép öregség Medicina Könyvkiadó Budapest, 1986.

Aranyosi Andrásné: Időskorúak foglalkoztatása a szociális intézményekben Tankönyvkiadó, Budapest, 1989.

Szinten tartó, fejlesztő és terápiás foglalkoztatás Szerkesztette: Dr. Göllesz Viktor A Szociális Munka Alapítvány Kiadványai Budapest, 1993.

Rácz Tiborné: Gondozási ismeretek, Nemzeti Család- és Szociálpolitikai Intézet Budapest, 2007.

Hatos Gyula - Kisgyörgyné Cziráki Andrea - Stollár János: Fogyatékosok szociális ellátása, rehabilitációja Nemzeti Család- és Szociálpolitikai Intézet 2004.

Kelemen Gábor - Csákiné Király Livia: Pszichiátriai és szenvedélybetegek szociális ellátása Nemzeti Család- és Szociálpolitikai Intézet 2004.

1993. évi III. törvény a szociális igazgatásról és szociális ellátásokról

1/2000. (I.7.) SzCsM rendelet a személyes gondoskodást nyújtó szociális intézmények szakmai feladatairól és működésük feltételeiről

AJÁNLOTT IRODALOM

Hatos Gyula: Értelmileg súlyosan akadályozott emberek gyógypedagógiai foglalkoztatása ELTE BGGYFK, 1995

Benczúr Miklósné: Foglalkoztató terápia ELTE BGGYFK 1999.

A szociális ellátórendszer működéséről, kihívásairól – Kapocs könyvek 7. (Szerk.: Balogh Emese, NCSSZI, Bp.: 2004.),

Papp Győző - Lovász Zsuzsanna: Családvédelem, családgondozás Nemzeti Család- és Szociálpolitikai Intézet, 2004.

Hatos Gyula – Kisgyörgyné Cziráki Andrea – Stollár János: Fogyatékosok szociális ellátása, rehabilitációja Nemzeti Család- és Szociálpolitikai Intézet 2004.

Kelemen Gábor – Csákiné Király Livia: Pszichiátriai és szenvedélybetegek szociális ellátása Nemzeti Család- és Szociálpolitikai Intézet 2004.

A szociális szolgáltatások helyzete Magyarországon 2001–2005. Budapest, NCSSZI, 2005.

Kozma Béla: Foglalkoztatáspolitikai Comenius, 2005

Ferge Zsuzsa: Ellenálló egyenlőtlenségek Hilscher Rezső Szociálpolitikai Egyesület, 2005.

Bárdos György: Az élet árnyoldalai: fájdalom, öregedés, halál. Budapest, Scolar, 2006.

Gyarmati Andrea: Idősellátásban dolgozók munkahelyi körülményei Kapocs 5. 2006. 3.

Hegedűs Katalin: A hospice ellátás elmélete / [Budapest] : ETI, 2006.

Időskorú értelmi fogyatékos emberek kísérése, segítése. [Szerk. a Kézenfogva Alapítvány] Budapest, Akad. K., 2006.

Jeszenszky Zita: Demenciával küzdő idős emberek ellátásának irányelvei Kapocs 5. 2006. 6.

Rácz Andrea: Személyes gondoskodást nyújtók munkával kapcsolatos attitűdjének vizsgálata Kapocs 5. 2006. 3.

Széman Zsuzsa – Pottyondi Péter: Idősek otthon, megszokott környezetben, biztonságban. Budapest, Magyar Máltai Szeretetszolgálat Egyesület – MTA Szociológiai Kutatóintézet, Bp., 2006,

Rácz Tiborné: Gondozási ismeretek. [Szociális gondozó és ápoló] [közread. a] Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Intézet. 3. kiad. Budapest, NSzFI, 2007.

Nyitrai Imre: Dolgozók az Aktív Műhelyben Kézenfogva Alapítvány 2007.

Idősgondozás 2007. Geriátriai szolgáltatók kézikönyve. Magyarországi idősothonok, otthoni ápolók és hospice-ok adatbázisa. Bp., Geriáter Service, 2008.

Péntek Beáta – Zoltán László: Idősothonok: hol töltsöm idős éveimet? [Budapest], SpringMed, cop. 2008.

Berszán Lídia: Alkonyidő (Szociális munka idős személyekkel) Kolozsvári Egyetem Kiadó, 2008.

Bass László: Amit tudunk és amit nem... (...az értelmi fogyatékos emberek helyzetéről Magyarországon) Kézenfogva Alapítvány, 2008.

A(z) 1853–06 modul 020–as szakmai tankönyvi tartalomeleme felhasználható az alábbi szakképesítésekhez:

A szakképesítés OKJ azonosító száma:	A szakképesítés megnevezése
54 762 02 0010 54 01	Gerontológiai gondozó
54 762 02 0010 54 02	Pszichiátriai gondozó
54 762 02 0010 54 03	Szenvedélybeteg-gondozó
54 762 02 0010 54 04	Szociális gondozó, szervező

A szakmai tankönyvi tartalomelem feldolgozásához ajánlott óraszám:

35 óra

MUNKANYAG

MUNKANYAG

A kiadvány az Új Magyarország Fejlesztési Terv
TÁMOP 2.2.1 08/1-2008-0002 „A képzés minőségének és tartalmának
fejlesztése” keretében készült.

A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap
társfinanszírozásával valósul meg.

Kiadja a Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Intézet
1085 Budapest, Baross u. 52.
Telefon: (1) 210-1065, Fax: (1) 210-1063

Felelős kiadó:
Nagy László főigazgató